

ذکر مأخذ در متن

از برکت زحمات شباروزی گردانندگان محترم پورتال وزین «افغان جرمن آنلاين» است که به حیث یک پل ارتباطی بسیار قوی وسیله شده اند تا دانشمندان و محققان افغانی در سرتاسر دنیا باهم معرفت حاصل نمایند، به تبادل افکار بپردازند و از تجارب و اندوخته های مفید و علمی همدیگر مستفید شوند. باهمین امید و آرزومندی هرروز اقلای یک بار سایت را باز میکنم و از نوشته های پرمحتوای هموطنان عزیز خود فیض می برم.

در این اواخر چند نوشته دانشمند محترم جناب داکتر صاحب محمد اکبر یوسفی پیرامون مسائل ملت، ملت گرایی، وحدت ملی، دموکراسی و سیاست ملی، آنهم بیشتر در عصر «گلوبالیزم» نظرم را جلب کرد. در این مقالات مطالب بسیار دلچسپ و پر محتوا کنجانیده شده و بیشتر به نظریات یک عده دانشمندان سرشناس (خاصاً آلمانی) استناد گردیده است که عمق تحقیقات علمی و مسلکی جناب شانرا بیان میکند. امید میکنم با ادامه نوشته های علمی شان خوانندگان این پورتال بیشتر مستفید شوند. از نوشته اخیر شان تحت عنوان «پیشنهاد دوستانه به محققین و دانشمندان هموطن»، با ذکر خیری که از اینجانب کرده اند، سپاسگذارم.

راجع به موضوع تاریخ نویسی، آنهم «تاریخ علمی» باید اعتراف کنم که در کشور ما هنوز هم تاریخ نویسی شکل علمی را به خود نگرفته و اغلب مورخین ما در گذشته بیشتر شیوه «واقع نگاری» را بکار برده و حتی حالا هم یک عده نویسندگان ما به همان شیوه طی طریق میکنند، بناءً میتوان گفت که تاریخ نویسی کم و بیش با داستان نویسی به نحوی شباهت پیدا کرده است. شاید یکی از علل عمده این کار، یکی کمبود و حتی فقدان منابع «آرشیفی» بوده و دیگر کسانی که به نوشتن تاریخ مبادرت ورزیده اند، کمتر آگاهی مسلکی از شیوه های علمی تاریخ نویسی داشته اند. طور مثال کتاب «پادشاهان متأخر افغانستان» نوشته میرزا یعقوب علی خافی و یا کتاب قطور «سراج التواریخ» نوشته فیض محمد کاتب هزاره (در سه جلد) که واقعاً یک مخزن عظیم از درج واقعات تاریخی است، به شیوه «واقع نگاری» نگارش یافته و کمتر وجه تحلیلی دارد و به سؤالی «چرا» کمتر و حتی هیچ جواب نگفته است. همچنان فقدان ذکر منابع و مأخذ قابل رویت نقص دیگر این آثار محسوب میشود. آثار استاد عزیزالین وکیلی فوفلزائی با آنکه بیشتر با اساس اسناد آرشیف شخصی تدوین شده و منابع و مأخذ را تا حدی ارائه کرده است، اما باز هم وجه تحلیلی ندارد. «افغانستان در مسیر تاریخ» نوشته مرحوم میرغلام محمد غبار یکی دیگر از کتابهای با ارزش تاریخ افغانستان است که متأسفانه کمبود ذکر منابع و مأخذ از نواقص عمده آن بشمار میرود. این نقیصه تا حدی زیاد در کتاب «افغانستان در پنج قرن اخیر» نوشته میرمحمد صدیق فرهنگ به شیوه بهتر رفع گردیده است. نویسندگان خارجی از جمله لودویک آدامک و دیگران کوشیده اند از منابع آرشیفی و اسناد موجود از منابع خارجی در نوشتن تاریخ معاصر کشور استفاده نمایند. خوشبختانه یک عده مورخین ما با دست یافتن به آرشیف های خارجی و رجوع به اسناد تاریخی در داخل کشور اکنون تا حد مقدور تلاش کرده اند تا شیوه های علمی تاریخ نویسی را بکار گیرند و به تحلیل حوادث تاریخی بپردازند و تنها به گزارش دهی حوادث اکتفا نکنند.

در جهان امروز حوادث سیاسی، اقتصادی و اجتماعی چنان بهم پیوند خورده اند که نمیتوان یکی را از دیگر کاملاً مجزا کرد. تاریخ امروز تنها منحصر به بازگویی جنگ ها و لشکر کشی ها و یا عروج و سقوط شاهان و امرا نیست، بلکه مخلوطی از رویداد های باهم مربوط در ساحات مختلف میباشد. لذا بررسی مسائل تاریخی ایجاب میکند که یک مؤرخ بر مسائل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حتی تکنالوژیکی عصر دسترسی لازم داشته باشد تا بتواند تأثیرات متقابل ساحات مختلف را بر یکدیگر در تحلیلهای تاریخی در نظر گیرد. این رسالت بیشتر بدوش نسل جوان افغان است تا با دانش مسلکی و قضاوت آفاقی بدون حب و بغض های معمول که متأسفانه تاریخ کشور ما را در بسا موارد تحریف نموده است، به بررسی علمی مسائل تاریخی کشور بپردازند.

در مورد این پرسش که اسم «رسمی» دوره احمد شاه درانی چه است، البته به استناد نوشته اغلب مورخین، سلسله شاهان این دوره را بنام «شاهان ابدالی» و دولت آنوقت را بنام «دولت ابدالی» و امپراتوری بزرگ احمد شاهی را بنام «امپراتوری درانی» یاد میکنند که از آمو دریا تا بحیره عرب و از دهلی تا مشهد و نیشاپور (در سال ۱۷۶۲) وسعت داشت.

مسروم که نوشته مختصر اینجانب در مورد «وصایای احمد شاه بابا به ولیعهدش تیمورشاه» مورد علاقه جناب داکتر صاحب یوسفی قرار گرفته و نیز علاوه میدارم که منابع و مأخذ در متن مقاله بصورت مکمل با قید صفحه و

غیره آنطوريکه در متون علمی معمول میباشد، درج گردیده است. علاوهً باید گفت که در مقاله های کوتاه معمولاً ترجیح داده میشود تا مؤخذ در متن مقاله ذکر شود و هر گاه از یک مؤخذ در چند جای یک اثر استفاده میشود، در آنصورت بهتر است مؤخذ یا مأخذ در ختم مقاله فهرست شود.

باعرض ارادت

د پانو شمېره: له ۲ تر ۲

افغان جرمن آنلاین په درښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادښت: دلېکنې دلېکنېزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هبله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په ځیر و لولئ